

Att söka i arkiv efter fakta om bränder och brandskydd

Uppgifter om brandskyddets utveckling finns i arkiv. De som vill fördjupa sig kan börja i kommunarkiven. Arkiven hållas ordnade och vårdas så att de tillgodoser rätten att ta del av allmänna handlingar, behovet av information för rättsskipningen och förvaltningen samt för forskningens behov. Där finns brandkårshistoria och uppgifter om hur organisationen byggdes upp samt rapporter från insatser, tjänstgöringstider, löner mm. I och med kommunsammanläggningarna har mycket av det äldre materialet hamnat i den nya kommunens arkiv. Exempelvis har Karlstads kommunarkiv handlingar från nio upphörda kommuner samt Karlstads stad. Äldre sockenarkiv är också bevarade på landsarkiven (Värmlandsarkiv)

I kommunarkiven finns handlingar från alla verksamheter. För brandhistorien är bygglov och stadsplanering intressanta liksom fullmäktigehandlingar som berör brandförsvarets frågor om sotningen, vattenledningssystem, civilförsvar och luftskyddsfrågor, försäkringar, tillståndsärenden, personallistor, årsberättelser. Nationell Arkivdatabas (NAD) har landets flesta arkivförteckningar inlagda och sökbara. Där kommer man fram till ungefär var handlingarna finns. Arkivet kan sedan leta fram handlingarna.

De drygt 2100 notiser som samlats kring brandhistorien kommer ofta från tidningar. Många dagstidning är sökbara via Kungl. Bibliotekets hemsida (<https://tidningar.kb.se/>). Tidningen "Hvar 8 Dag" gavs ut mellan 1899-1930. Klubben disponerar de inbundna och har hjälpt oss med underlag till en lista över stora olyckor. Tidningen finns även på nätet.

Tingsböcker och protokoll från häradsrätter har ibland renskrivits (finns ev. i bibliotek) och där finns många notiser om bränder och utslag om brandstod. Brandstodsbolagen, numera oftast Länsförsäkringar, har arkiv med viktiga pusselbitar om försäkrade byggnader men också villkor och krav. Hos Riksarkivet finns Brandförsäkringsverket (1782-1928) och Tarifföreningen (1898-1921) material.

Sockenböcker, hembygdsböcker, stadshistorier, landskapsbeskrivningar och böcker om större företag t.ex. jubileumsskrifter berättar om inträffade bränder men även hur skyddet har byggts upp. Företagen kan ha egna arkiv eller deponerat dem hos Värmlandsarkiv. Polisen var kommunal fram till 1965. Brandutredningar innan dess finns ofta i stadsfiskalens arkiv. I landsfogdens (länspolischefen) arkiv finns bla större brandutredningar.

Under åren har också brandpersonal gjort egna klippböcker och har äldre fotografier som kan vara av mycket stort intresse. Fråga och intervju dem. En del heltidskårer lät televaktspersonal göra urklipp.

Fram till början av 1800-talet försäkrades fastigheter på landsbygden ofta i det s.k. "Brandförsäkringsverket för byggnader å landet". Detta material finns på Brandförsäkringsverket i Stockholm. För städerna gällde "Städernas allmänna brandstodsbolag". I mitten av 1800-talet bildades lokala och regionala brandförsäkringsbolag bla Wermlands Brandstodsbolag. Dessa arkiv har uppgifter om bl.a. utseende och värdet av fastigheter. Ett topografiskt register har upprättats för många av Wermlands Brandstodsbolags brandförsäkringsbrev. Om en fastighet har brunnit finns ytterligare material att hämta Det kan då även vara värt att söka i de polisiära arkiven www.riksarkivet.se *Detta avsnitt skrevs 2012 och är inte kontrollerat sedan dess.*

Sammanställt av Värmlands Brandhistoriska klubb 2020